

significans, significationem omnibus aequè amplam habere; unde cave, 2., ne quos verbis hic consentientes habes, reipsa consentire continuo existimes, sicuti nec sensu semper discrepare censendi sunt, qui verbis contradicunt. Caeterum, quae circa sensus in genere cavenda esse diximus, pleraque circa sensum quoque internum obtinent.

§. 9.

De sensu naturae communi.

Communis plurimorum & constans circa objecta sensus interni consensus sensus naturae communis dici consuevit; quem ex recentioribus quidam adeo depraedicant, & inter prima demonstrandi principia praesertim in moralibus nec immerito recentent; eum tamen plerumque minus accurate determinant vid. P. Statl. *Log. Part. I. Sect. V. cap. 1. §. 282.* cave autem: commune quoddam sensuum praejudicium *hoc Lib. Cap. 6. §. 6.* cum sensu naturae communi confundas.

CAPUT VIII.

DE METHODO MEDITANDI

§. 1.

Methodus meditandi quid?

Meditari nobis cum Baumeist. aliisque est, circa cogitationes earumque objecta versari ita, ut ex cognitis incognita, ex certis incerta mediante scili-

scilicet eorum nexu certo eruantur. Unde meditando methodum esse intelligis modum seu ordinem, quo cogitationes ad praefatum hunc finem feliciter obtinendum, seu ad veritates incognitas ex cognitis, ex certis incertas certo eruendas disponendae sunt. Ex his ceu corollaria certa deducimus sequentia.

I. *Feliciter meditari volentem animo plane pacato, & a perturbationibus quibuscunque libero ad meditandum accedere oportet*: etenim cum meditans veritates ex veritatibus mediante scilicet earum inter se nexu certo eruere intendat §. *praeced.* eum hunc ipsum veritatum nexum distincte perspectum habere necesse est *hoc Lib. cap. 5. §. 1. & sequentibus*; cum autem ad hujuscemodi nexum distincte perspiciendum adtentione eaque continuata opus sit, nec possit eam habere, nisi qui animo plane pacato & a perturbationibus quibuscunque libero fuerit, manifestum est, quod diximus, feliciter meditari volentem animo plane pacato & a perturbationibus libero ad meditandum accedere debere.

II. *Meditari volens ante omnia de principiis certis & indubiis sollicitus sit oportet*. Cum enim meditantis sit veritates adhuc incertas ex aliis certis & indubiis certo deducere §. *praeced.*; necesse est, ut meditari volens ante omnia de veritatibus ejusmodi certis & indubiis sit sollicitus; cum vero veritates quaecunque certae & indubiae, quatenus ex illis aliae adhuc incertae certo eruuntur, principia vocentur *hoc Lib. cap. 5. §. 3.*; extra dubium positum est, meditari volentem de principiis certis & indubiis ante omnia sollicitum esse oportere. Unde porro

III. Meditantis esse liquet, ut ad definitiones, axiomata & postulata, experientias itidem certas & indubias animum prae reliquis advertat. De experientiis cum hactenus cap. praeced. sit dictum, axiomata vero & postulata ex definitionibus primum erui necesse sit, de definitionibus ceu primo reliquorum fonte ante alia agendum est.

§. 2.

Definitiones quot quibusve modis formari queant?

Definitione notionem definiti completam & determinatam esse exprimendam dictum est *Lib. 1. Part. 2. cap. 6. §§. 3. & 4.* quod idem est, ac si, ut solent alii, definitionem esse dicas notionem rei completam ac determinatam verbis rite expressam: unde liquet, tot esse modos formandi definitiones, quot dantur modi notionum rerum completas & determinatas acquirendi; & cum modi notionum rerum completas & determinatas acquirendi tres jure distinguantur, analysis scilicet seu resolutio & synthesis seu compositio, ac analogia demum, qua ex notione quadam simili similem aliam formamus *Lib. 1. Part. 2. cap. 6. §. 13.*; tribus porro modis formari posse definitiones, manifestum est.

§. 3.

Quomodo per analysin formentur definitiones?

In definitionibus per analysin a posteriori seu per experientiam formandis (pro uno enim eodemque ista passim accipiuntur) praeprimis advertendum

dum est, an res, an vero nomen rei qualitatem, vim, mutationem, vel relationem solum exprimens sit definiendum. Ad rem (sensibilem illam seu sensibus sive in-five externis perceptibilem esse oportet) a posteriori rite definiendam necesse est, ut cognitione prius intuitiva omnes ejus qualitates, mutationes &c. adcurate innotescant, ac rejectis exinde accidentalibus essentialia & quae inter haec praecipua sunt & reliquorum quasi rationem continent, retineantur, ac verbis denique juxta canones. *Lib. 1. Part. 2. cap. 1. §. 14. & alibi* praescriptos rite exprimantur. In definitonibus nominum loquendi usus praecipue imo unice fere attendendus est *Lib. 1. Part. 2. cap. 6. §. 7. coroll. 3.* hinc, si definiendum sit nomen, casus illi speciales, in quibus ejusmodi nomen adhiberi solet, omnes adnotentur, ac tot exinde pro casu quolibet judicia formentur intuitiva, quot ille suppeditat, quibus inter se collatis patebit, quaenam essentialia, quaenam solum accidentalia fuerint, atque his denuo rejectis, si verbis illa rite exprimantur, nominis habebitur definitio. Quomodo per experientiam formanda sint judicia intuitiva tam adfirmativa quam negativa, in pralectionibus coram ostenderur.

§. 4.

Quomodo a posteriori seu per experientiam ab accidentalibus essentialia, & ab essentialibus secundariis primaria discernantur?

Ut vero, quod ad definitiones a posteriori formandas ex dictis §. *praeced.* plane requiritur,
ab

ab accidentalibus essentialia, ab essentialibus secundariis primaria rite discernas; rem, si fieri id possit, nec aliunde sine opera tua contingat, varie transpone, ut ita variatis rei adjunctis, quaenam illi constanter & in omnibus quibuscunque, & quaenam in his modo vel illis adjunctis constitutae ac proinde variabiliter solum insint, deprehendas: sic praedicata primum constantia a variabilibus, quae hoc ipso solum accidentalialia esse noscuntur, discernes: cum vero, quae rei etiam constanter inesse deprehenduntur, non ideo statim essentialia sint, sed inter constantia quoque quaedam solum accidentalialia esse queant; ut essentialia ab accidentalibus probe internoscas, praedicata, si possis, a re seorsim tolle, ac quibus sublati rem perire comperies, ea essentialia, accidentalialia vero caetera esse jure censabis. Ut demum inter ipsa quoque essentialia a secundariis primaria rite distinguas, adverte 3tio, quaenam reliquorum rationem contineant ita, ut cur ista rei insint, ex illis primum intelligi possit & debeat. Hac demum ratione inter praedicata rei accurate discernere ac definitionem definito nec latiore nec angustiore, sed cum definito vere convertibilem, ac definitionis bonae legibus plane conformem a posteriori formare poteris. Interim negari non potest, solertia ad id opus esse & frequenti exercitio, cui materia in ipsis praelectionibus subministrabitur.

§. 5.

Quomodo a priori seu per synthesein formentur definitiones?

Definitiones a priori seu per synthesein formantur, si nempe definitionibus simplicioribus
ge-

Lib. 1. Part. 2. Cap. 6. §§. 3. & 4.; in notione autem alicujus determinata praedicata seu determinationes ejusdem essentialia primarias omnes comprehendi oportet, *eod. Lib. Part. 1. cap. 4. § 13.*; praedicata porro essentialia primaria non essentialium modo secundariorum seu attributorum, sed possibilitatis etiam accidentalium seu modorum rationem in se continent ita, ut, cur & in-sint ea, & inesse ista possint, ex illis demum & possit & debeat intelligi *consul. Ontolog.*

§. 8.

Qua ratione veritates in definitionibus contentae eruantur?

Ut autem veritates in definitionibus contentae facilius feliciusque eruantur; modum, quo id fieri possit & debeat, docere conati sunt Auctores, atque non unam ad id regulam praescripserunt. Quae regulae, licet eas minime contemnendas esse putem, nescio, an eum tamen usum praestent, quem inde sibi promiserunt. Tironibus sufficere advertere 1mo, quod, cui convenit definitio, ei convenient etiam determinationes in definitione comprehensae tam omnes simul, quam singulae seorsim; & 2do cui non convenit definitio, illi nec determinationes in definitione comprehensae omnes saltem convenire possunt; quas regulas invertendo facile determinationibus quoque applicare quis poterit; atque hac ratione axiomata vel postulata etiam in definitione praesertim generica contenta facili negotio deprehendet, atque his porro mediantibus theoremata & problemata legitimam concludendi formam adhibendo poterit invenire.

§. 9.

§. 9.

*Regulae quaedam generaliores in meditando
observandae.*

Caeterum, qui meditando, sicut dictum est, veritates invenire cupit, rem, de qua meditari instituit, imo non una, sed repetitis vicibus & diversis etiam temporibus adtente consideret; & praesertim 2do quae momentis interdum felicioribus adfulgent, cognitiones non negligat, sed eas caute sibi adnotet; nec tandem 3tio nimium sibi met fidat, sed cogitata sua cum aliis porro communicet ac illorum quoque sensa requirat. Hac enim ratione non ab errandi modo periculis erit remotior, sed & ad veritates adhuc incognitas facile deducetur.

CAPUT IX.

DE REVELATIONE ET ALIORUM
TESTIMONIO.

§. I.

*Cur de revelatione & aliorum testimonio
hic agatur.*

Operam hucusque dedimus, quo ostenderemus, an & qua ratione vel ope sensuum ex ipso rerum intuitu, vel per rationem & ex notionibus rerum universalibus, quas super sensationibus reflectendo, abstrahendo, ex vel alio quocunque de-